

3. marec 2011

Podpora na baníka predstavuje dvojnásobok jeho hrubej mzdy

Pripravil: Martin Haluš

Po komentári¹, ktorý upozornil na vysoké ceny elektrickej energie pre firmy a načrtol možné príčiny sa dnes zameriame na podporu ťažby domáceho uhlia. Na Slovensku sme v roku 2010 podporili sektor uhoľného baníctva sumou približne 96 mil. eur. Paradoxne je tak mesačná podpora na baníka vyššia ako jeho mzda. Inými slovami, ťažká a nebezpečná práca baníka v súkromnej spoločnosti, ktorej činnosť má negatívny vplyv na životné prostredie je plne dotovaná obyvateľstvom. Následne sa snažíme ďalšími dotáciami cez zelené projekty eliminovať zvýšené emisie z uhoľných elektrární.

V snahe znižovať emisie štáty často finančne nákladne podporujú zelené projekty ako zateplovanie alebo výstavbu obnoviteľných zdrojov energie. Na druhej strane však existuje silná podpora energetickému sektoru, kde sa z rôznych dôvodov (často historických) podporujú najmä tuhé palivá. **Takáto podpora deformuje trh, stláča cenu fosilných palív umelo nadol a tým pádom podporuje ich spaľovanie a zvyšuje množstvo emisií.** Odhadovaním výšky a analyzovaním efektivity a dopadov takýchto neekologických dotácií sa momentálne zaoberajú aj medzinárodné inštitúcie ako OECD, Medzinárodná energetická agentúra alebo Svetová banka². Cieľom komentára je identifikovať formy podpory a objasniť túto situáciu na Slovensku.

Na Slovensku podporujeme ťažbu hnedého uhlia tromi spôsobmi: dotáciou skrytou v cene elektriny, na ktorú sa skladá celá spoločnosť formou vyšších cien, nepriamou podporou oslobodením od spotrebnej dane na uhlie používané na výrobu elektriny a priamou dotáciou z kapitoly MH SR. Na Slovensku sa uprednostňuje výroba elektriny z domáceho uhlia od roku 2005. Tento zámer naposledy potvrdila vláda v januári 2010³, keď sa rozhodla podporovať výrobu elektrickej energie z domáceho uhlia až do roku 2020 s výhľadom do roku 2035 z dôvodu „zabezpečenia bezpečnosti a spoľahlivosti elektrizačnej sústavy“. Otázna ale ostáva opodstatnenosť a efektívnosť podpory nielen z fiškálneho, ale aj environmentálneho hľadiska. Len toto opatrenie podľa URSO v roku 2010 zvýšilo koncovú cenu elektriny pre domácnosti približne o 2,3 %, čiže asi 3 eur.

Podpora baníctva hnedého uhlia skrytá v cene elektriny	2007	2008	2009	2010	2011
(1) Celkové množstvo dodanej elektriny z hnedého uhlia (MWh)	1 375	1 717	1 651	1 659	1 756
(2) Doplatok za MWh	25.66	30.35	32.47	40.25	40.25
(3)=(1)*(2)Cena doplatku elektriny z hnedého uhlia (mil. EUR)	35.28	52.11	53.61	66.77	70.67

Zdroj: URSO, MH SR

Ťažbu hnedého uhlia na Slovensku podporujeme najmä tromi spôsobmi:

a) cez zvýšenú cenu elektriny

Nepriama dotácia skrytá v cene elektriny predstavuje podstatnú časť celkovej pomoci uhoľnému baníctvu. Ministerstvo hospodárstva každoročne vydáva rozhodnutie, ktorým určuje Slovenským elektrárnam povinnosť vyrábať elektrinu vyrobenú z domáceho uhlia v určitom množstve. Na takúto elektrinu potom Úrad pre reguláciu sieťových odvetví stanoví (URSO) doplatok za MWh, ktorý okrem trhovej ceny platia dodávateľia elektriny (ZSE – Energia, VSE a SSE) Slovenským elektrárnam. Zvýšené náklady si dodávateľia premietnu do koncových cien elektriny pre všetky subjekty cez tzv. *tarifu za prevádzkovanie systému* (určenú tiež URSoM), ktorá okrem uhoľnej podpory skrýva aj podporu elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie a kombinovanou výrobou. Na základe tejto schémy Slovenské elektrárne nakupujú od Hornonitrianskych baní väčšinu ich produkcie menej kvalitného hnedého uhlia. EÚ totiž dovoľuje každému členskému štátu uprednostniť výrobu z domácich zdrojov do výšky 15% vlastnej spotreby z dôvodu bezpečnosti dodávok. V roku 2011 budeme nižšiu kvalitu uhlia kompenzovať viac ako 70 mil. eur. Avšak aká časť týchto prostriedkov ide priamo na podporu menej rentabilného uhlia a koľko, a či vôbec niečo, si nechávajú Slovenské elektrárne nie je v tejto chvíli jasné. Aj

¹ IFP(2011), Pridrahá elektrina, <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=7857>

² IEA, OPEC, OECD, World Bank (2010), Analysis of the Scope of Energy Subsidies and Suggestions for the G-20 Initiative

³ Uznesením č. 47/2010 vláda schválila všeobecný hospodársky záujem na využívaní tohto uhlia.

u nás teda existuje systém, v ktorom spoločnosť na jednej strane finančne podporuje ekologické obnoviteľné zdroje, ale na strane druhej tiež neekologickú výrobu elektriny z hnedého uhlia.

Dotácie v uhoľnom baníctve - kapitola MHV SR (čerpanie v tis. €)		2007	2008	2009
Hornonitrianske bane, Prievidza (Nováky, Handlová, Čígel)	výnimočný príspevok - NPE (osobitný príspevok)	190,4	124,5	43,2
	výnimočný príspevok - deputát dôchodcov	394,3	380,9	362,6
	sprístupnenie nových zásob	3 674,6	3 644,7	4 990,0
	výnimočný príspevok - príspevok pozostalým	0,0	0,0	1 386,0
Daňa Dolina, Veľký Krtíš	výnimočný príspevok - NPE	17,1	8,0	2,8
	výnimočný príspevok -deputát dôchodcov	72,6	65,5	67,3
	utlmenie prevádzky*	278,7	252,3	251,1
Baňa Čáry	výnimočný príspevok - deputát dôchodcov	4,0	4,2	4,2
Spolu uhoľné baníctvo (mil. EUR)		4 632	4 480	7 107
z toho na sprístupnenie zásob a útľm		3 953	3 897	5 241

*vrátane sociálnych nárokov súvisiacich s uvoľňovaním z pracovného pomeru

Zdroj : MH SR

b) priamo zo štátneho rozpočtu

Okrem týchto prostriedkov poskytuje **priame dotácie do uhoľného baníctva** zo svojej kapitoly Ministerstvo hospodárstva, ktoré s Nariadením Európskej Rady (č.1407/2002), pripúšťa tri kategórie pomoci:

- na utlmenie prevádzky
- na sprístupnenie nových zásob uhlia
- výnimočné náklady (sociálne dávky, deputátne uhlie pre dôchodcov, zdravotné odškodnenia)

Väčšinu z priamej dotácie dostávajú Hornonitrianske bane vo forme príspevku na sprístupnenie nových zásob. Podľa Nariadenia sa posledné dotácie na sprístupnenie zásob môžu poskytnúť iba do konca roka 2010. Nový text tohto nariadenia (súčasný platí iba do konca roka 2010), v ktorom EK plánuje naďalej zrušiť túto formu pomoci. V celkovej sume podpory sú zaradené aj adresné príspevky baníkom (dôchodcom, vdovám, poberateľom NPE, pozostalým po obetiach banského nešťastia), čo nemožno považovať priamu podporu prevádzky baní, ale predstavuje náklad pre spoločnosť súvisiaci s banskou činnosťou.

c) oslobodením spotrebnej dani na uhlie

Oslobodenie od spotrebnej dane na uhlie predstavuje ďalšiu formu nepriamej podpory (najmä na výrobu elektriny ako aj kombinovanej výroby elektriny a tepla) ktorá tiež umelo znižuje cenu uhlia a deformuje trh. V roku 2010 pochádza zo slovenských baní približne 2,3 mil. ton hnedého uhlia, ktoré boli použité na výrobu tepla a elektriny, čo predstavuje podporu 24,4 mil. eur. Slovenská republika zdaňuje iba veľmi malú časť celkovo spotrebovaného uhlia. Od nového roka sa však zrušilo oslobodenie na uhlie používané na výrobu tepla určeného pre domácnosti.

Celková podpora uhoľného baníctva v SR

Podpora uhoľnému baníctvu (mil. EUR)	2007	2008	2009	2010	2011
Dotácia z kapitoly MH (čerpanie)	4,0	3,9	5,2	4,8	0,46
Čistá podpora cez cenu elektriny	35,28	52,11	53,61	66,77	70,67
Podpora cez oslobodenie od spotrebnej dane**	22,7	25,3	24,4	24,4	23,6
Celková dotácia	61,92	81,27	83,25	96,06	81,31
Počet baníkov hnedého uhlia	4 491	4 456	4 464	4 464	4464
Mesačná dotácia na baníka (EUR)	1 149	1 520	1 554	1 793	1 518
Priemerná mesačná mzda	680	764	785	812**	
Superhrubá mzda baníka hnedého uhlia (EUR)	920	1033	1061	1097**	
Celková podpora mínus mzdové náklady (mil. EUR)	12,4	26,1	26,4	37,2**	

Poznámka : predpokladáme rovnaký počet baníkov ako v 2009.

*odhadnuté - iba na výrobu tepla a elektriny, ** odhadnuté

Zdroj : ŠUSR, MH SR, IFP

Záver

Celkové odhadnuté dotácie do uhoľného baníctva tak v roku 2010 dosiahli 96 miliónov eur, čo je približne 17,7 eura na jedného občana. Predpokladáme, že v roku 2011 to bude viac ako 81 mil. eur. Paradoxne, podpora na jedného baníka v odvetví ťažby hnedého uhlia predstavuje 1793 eur, čo je o takmer 700 eur viac ako jeho mzdové náklady. Inými slovami, občania by ušetrili 37 mil. eur ročne spolu s menším náporom na životné prostredie, ak by sme vyplácali ťažko pracujúcim baníkom v rizikovom prostredí rovnakú mzdu, ktorá by ich motivovala k preškoľovaniu alebo predčasnému dôchodku.

Upozornenie

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov.